

Пацьора А.М., студентка 2 курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Науковий керівник: **Піщепко В.В.**, викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”

Евтаназія: право на гідну смерть чи вбивство?

Кожна людина незалежно від віку, статі, кольору шкіри, політичних, культурних, релігійних та інших переконань має відповідні права та обов'язки. Серед особистих прав

найголовнішим визначають право на життя. Офіційного закріплення право на життя здобуло в таких міжнародних документах як:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. (ст. 3: «Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність»),
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 16.12.1966 р. (ст. 6: «Право на життя є невід'ємне право кожної людини. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя...»).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (ст. 2: «Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше, ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання...»).
4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. (ст. 6: «Держави визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя...»).

В конституціях практично всіх держав (в т.ч. в конституції України) існує стаття, яка передбачає право на життя. У зв'язку з цим предметом гострих дискусій стала проблема евтаназії.

Евтаназією є умисні дії чи бездіяльність медичних працівників, які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [3, ст.328].

Існують такі види евтаназії як пасивна та активна.

Пасивна евтаназія передбачає припинення надання лікування, допомоги, що прискорює смерть пацієнта.

Активна евтаназія передбачає введення пацієнту певних лікарських препаратів, які викликають швидку і безболісну смерть, така евтаназія реалізується через різні форми:

- Евтаназію без згоди пацієнта, коли через страждання він не може погодитися на це, але родичі чи лікар дають на це самостійну згоду;
- Евтаназія за допомогою лікаря;
- Без кінцевої допомоги лікаря, коли сам пацієнт включає певний пристрій, запускає механізм, який ніби допомагає скоїти самогубство [4].

Право на евтаназію може як визнаватися державами, так і не визнаватися.

Перший у світі Закон “Про право людини на смерть” було прийнято у 1977 р. у штаті Каліфорнія (США). Згідно з ним невиліковно хворі люди можуть оформити документ, у якому висловлюють своє бажання на вимкнення реанімаційної апаратури. І хоча його формулювання далеке від досконалості, оскільки покладає виконання процесу умертвіння фактично на третю особу (що може суперечити її моральним принципам та професійній етиці), приклади свідчать, що громадськість у зарубіжних країнах поступово приймає ідею пасивної евтаназії.

В Нідерландах евтаназія з 1 квітня 2002 р. стала легальною. Лікарі більше не піддаються переслідуванню за допомогу в добровільному відході з життя за умови, що процедура буде дотримуватися з належною точністю. Верхня палата парламенту Нідерландів схвалила відповідний закон. Ця країна першою у світі законодавчо закріпила за смертельно хворими пацієнтами право на евтаназію.

Одним із специфічних аспектів нідерландської системи є те, що активна евтаназія може здійснюватися в тому разі, коли пацієнт переносить нестерпні страждання. Активна евтаназія в

Нідерландах може також здійснюватися стосовно недієздатного пацієнта в тому разі, якщо він чітко виявив своє бажання вмерти у стані дієздатності.

У Великобританії передумов для закріплення евтаназії на законодавчому рівні не помічається. Після довгих обговорень було прийнято закон про безумовну заборону будь-якої евтаназії, але пасивна евтаназія використовується на практиці британськими медиками як у випадках із новонародженими, так і з людьми похилого віку. У березні 2002 р. виник прецедент, коли пацієнткою було виграно судовий процес про дозвіл застосувати відносно неї процедуру евтаназії, оскільки позивачка була важко хвора та повільно помирала. Це рішення було вкрай негативно оцінено британськими медиками.

У Фінляндії та Швеції пасивна евтаназія не вважається протизаконною, проте підставою для її застосування є вільне і свідоме волевиявлення пацієнта, причому аналогічні прохання навіть від найближчих родичів визнаються юридично недійсними.

В Україні ж право на евтаназію заборонено. Це передбачено в ч.3 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України: «Медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії - навмисного прискорення смерті або умертвіння невеличково хворого з метою припинення його страждань» та ч.4 ст. 281 Цивільного кодексу України: «Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя».

У теорії кримінального права і в правозастосовній практиці визнається, що добровільна згода людини на позбавлення її життя не виключає протиправності й караності діяння і зазвичай кваліфікується за ст. 115 Кримінального кодексу України (вбивство) [2].

Американський філософ Дж. Рейгелс, стверджує, що коли хворий у свідомості, він розуміє, що смерть є невідворотною, і більше не може виносити страшний біль, він може просити лікаря прискорити настання смерті. Останній може погодитись, проте, лише за рахунок припинення лікування (пасивна евтаназія). У результаті страждання хворого збільшаться, хоча і будуть менш тривалими. У такій ситуації смертельна ін'єкція буде гуманнішою, оскільки одразу припинить страждання [3, с. 35].

Однак, якщо розглядати цю позицію із юридичної точки зору, лікар, який робить смертельну ін'єкцію, фактично викликає настання смерті від отруєння, а не від невеличкової хвороби. Отже, у цьому випадку він вчиняє умисне вбивство. Припинення лікування, хоча і викличе смерть безпосередньо від невеличкової хвороби, також підлягає кримінально-правовій оцінці.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна робити висновки, що не може існувати конкретної та остаточної позиції з цього приводу. Це залежить від індивіда, те як він сприймає навколишній світ. Не варто повністю узаконювати питання щодо позбавлення життя внаслідок евтаназії, що справді призведе до знецінення самого поняття «життя» та його тривалості, але і не варто категорично це забороняти, бо такою є воля людини, так як вона жила, так як і хоче померти. Це право на свободу вибору, яке ми маємо поважати.

Список використаних джерел

1. Стеценко С. Г. Медичне право України : підручник / С. Г. Стеценко, В. Ю. Стеценко, І. Я. Сенюта; за заг. ред. С. Г. Стеценка - К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 507 с.

2. Усманов Ю. Евтаназія - право на смерть: за чи проти? / Ю.Усманов // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.pravoconsult.com.ua/evtanaziya-pravo-na-smert-za-chi-proti/>
3. Гаврилюк Д В. Евтаназія в Україні: бути чи ні? / Д В. Гаврилюк // Права людини як критерій морального виміру політики і державної влади : зб. тез доповідей за матеріалами міжвузівських студентських наукових читань, присвячених 57-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (8 грудня 2005 р.). - Суми, 2006. - С. 34-36 // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.Ua/jspui/bitstream/123456789/2462/1/14_2006.pdf